

Augu pielāgošanās videi

Katram savās mājās ir vislabāk!

JŪRAS PIEKRASTE

Jūras piekrastē, līdzīgi kā tuksnesī, augiem jāspēj pielāgoties augšanai un attīstībai nelabvēlīgiem apstākļiem – nabadzīgai un sāļai smiltis augsnei, stipram vējam, sausumam un karstumam. Šādos apstākļos spēj augt tikai ļoti izturīgi augi.

Biezlapainā sālsvirza (latīņu val. – *Honckenya peploides*, angļu val. – *Sea sandwort*, krievu val. – *земляна бугорчаточная*) nodrošinājies pret iepūšanās smiltis, tai ir dziļas, sazarotas saknes, bet virszemes daļas ātri apskāpjas. Šājs jūras ūdens tiek izvadīts pa īpašām atvērtām lapu virsmām. Biezajās lapās uzkrājas sāļūdens, un augis spēj izturēt lielu karstumu un sausumu.

Smiltāju kāpkukveisis (latīņu val. – *Leymus arenarius*, angļu val. – *Lyme-grass*, krievu val. – *калчанск нечичный*) apbruņots ar asām, šaurām, ierītinātām lapām, kas palīdz saglabāt ūdens rezerves un izdzīvot piekrastes „tūksnešainajos” apstākļos.

Kālijā sālszāle (latīņu val. – *Salsola kali*, angļu val. – *Prickly saltwort*, krievu val. – *солынка приморская*) taupa ūdeni – tai ir šauras, biezās lapas, kas palīdz uzkrāt mitrumu. Rudenī sālszāles, līdzīgi kā tuksneša augi, notrūkst no saknēm, un vēji tās kā rīteņu rīpina pa pludmalī, izbīdrirot sēklas.

PURVS

Augstajā jeb sūnu purvā ir maz augiem nepieciešamo barības vielu, jo purvs barojas tikai no nokrišņiem. Tad nu augi izlīdzas, kā mācēdami, un dzīvo taupīgi. Augi purvā cieš no sausuma. Lai gan visapkārt ir liels ūdens daudzums, tā uzņemšanai augu saknēm nepieciešams skābeklis. Taču pārmitrajā sfagnu un kūdras pasaulē skābekļa trūkums ir ievērojams, tādēļ augu attīstība ir traucēta.

Parastā priele (latīņu val. – *Pinus sylvestris*, angļu val. – *Scots pine*, krievu val. – *сосна обыкновенная*) aug lēni, tās stumbrs bieži ir izliecies divvainā formā, skuju ir īsas, miza grubulaina, koksne stipri sveķaina. Sīmtgadīga priele purvā var būt tikpat resna kā divdesmitgadīga priele jaunaudzē!

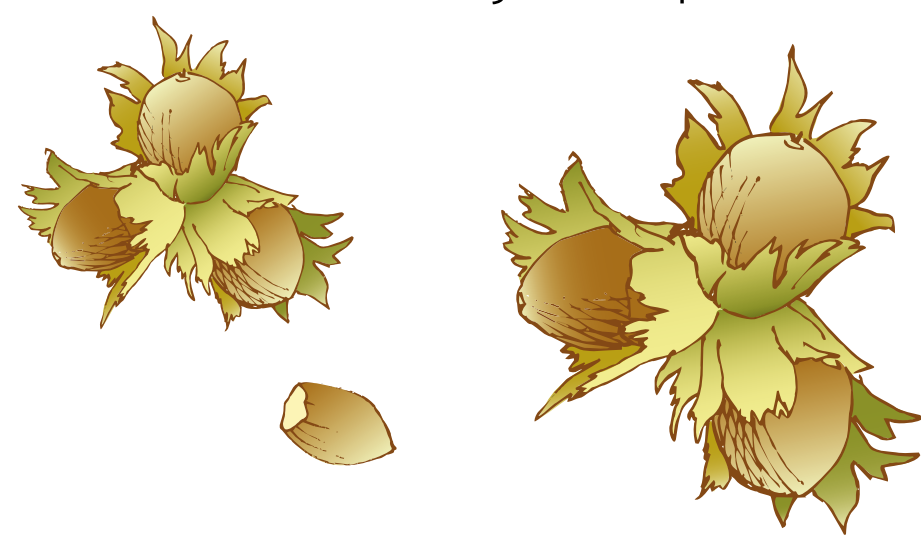
Ieapajā rasene (latīņu val. – *Drosera x obovata*, angļu val. – *Great x Round-leaved sundew*, krievu val. – *росичка обратнорайцевидная*), neatradusi citas barības vielas, pārtiek no kukaiņiem, ko noķer ar saviem lipīgajiem dziedzermatiem un izšķidina.

Purva vaivariņa (latīņu val. – *Ledum palustre*, angļu val. – *Labrador-tea*, krievu val. – *боярышник болотный*) lapas ir adainas, mazliet ierullējušas uz iekšu. Tās palīdz ietaupīt uzkrāto ūdeni.

MEŽS

Platlapju mežā, kur koku stāvu veido ozoli, liepas, oši un citi lapu koki, lakstaugu attīstība ļoti atkarīga no gaismas apstākļiem. Tāpēc daudzi ziedaugi cenšas uzziedēt un nogatavināt sēklas pēc iespējas agrāk pavasarī, kamēr vēl nav salājuši lieli koki un iestājusies puskrēsla.

Pirmās pirms koku lapu plaukšanas uzziēd **zilās vizbulītes** (latīņu val. – *Hepatica nobilis*, angļu val. – *Liverleaf*, krievu val. – *нецветущая обивка*), nedaudz vēlāk baltie vizbulī. Šo augu sēklas izlata skudras, kurām garšo sulīgais augu sēklu piedēklis – darbigās skudras sēklas aiznes uz jaunām vietām. Tāpēc šo augu sugu izdzīvošana atkarīga no skudrām, savukārt skudru labklājība atkarīga no šiem augiem.

Sārtā bezlape (latīņu val. – *Lathraea squamaria*, angļu val. – *Common toothwort*, krievu val. – *Пятнаш апетч*) ir parazitisks augs, kas barības vielas iegūst no lazdu vai liepu sēklēm. Tās resnās, sazarotās saknes var sniegīties līdz pat metra dziļumam. No šī sakneņa pavasaros virszemē izlien ziedēši. Auga nektārs pievilina kukaiņus – apputeksnētājus. No ziedliem veidojas augļi, bet tajos – sīkas sēkliņas. Pēc sēkļu izkaisīšanas augs virszemē nokalst un daudzus mēnešus turpina dzīvot pazemē.

Baltais vizbulis (latīņu val. – *Anemone nemorosa*, angļu val. – *Wood anemone*, krievu val. – *ветреница белая*) Latvijā ir ļoti izplatīts – pavasarī mežos un krīnājos tā baltie ziedi uzreiz viegli pamanāmi uz pelēcīga apkārtnes fona. Lai gan ļoti dekoratīvs, šis augs ir arī indīgs!

PLĀVA

Plāvu augi ir gan pacietīgi, gan prasīgi – tie panes plāšanu, bet tiem vajag daudz gaismas. Tikai plāšanas vai gaismas dēļ iespējama ilgstoša daudzo augu sugu sadzīvošana vienuviet. Dažāda mitruma plāvās sastopams ļoti atšķirīgs augu sastāvs. Jūtīgākas sugas, izmainoties mitruma un gaismas apstākļiem, aiziet bojā, bet to vietā nāk citas.

Plāvas plostbārdis (latīņu val. – *Tragopogon pratensis*, angļu val. – *Goat's beard*, krievu val. – *калободовик пылающий*), mēreni mitru plāvu augs, ir precīzs kā pulksteinis. Plostbārda ziedi ir atvērušies tikai priekšpusdienā – dienas otrajā pusē tie sakļaujas. Ja plostbārdis aizveras priekšpusdienā – tad, visticamāk, drīz sāks līt.

Bezdelīgactiņa (latīņu val. – *Primula farinosa*, angļu val. – *Bird's-eye primrose*, krievu val. – *нецветущая мучишница*) ir tipiska mitru, purvainu plāvu un zāļu purvu iemīniece. Tā, līdzīgi citiem maziem augiem ar lapu rozeti, var izdzīvot tikai tad, ja zāle ir īsa un to nenoenno lielāki augi.

Mitrās plāvās un dumbrājos pavasarī koši saplūkst **purva pūrenis** (latīņu val. – *Calluna palustris*, angļu val. – *Marsh-marigold*, krievu val. – *капустник болотный*). Tās labi lietas arī tad, ja daļa auga atrodas zem ūdens, savukārt, vasarā viegli panes sausuma periodus.

Plakāts par augu pielāgošanos. Foto: Agnese Priede, Aija Pendere un Andris Soms.